

STAPPENPLAN

Nalatenschap: wat te doen bij overlijden?

Bij het overlijden van een familielid krijgt u te maken met de afwikkeling van de nalatenschap. Een nalatenschap is het vermogen dat de overledene achterlaat en dat volgens het erfrecht onder de erfgenamen moet worden verdeeld.

Als nabestaande wordt u hier - misschien ongewild - automatisch mee geconfronteerd. Daarom is het goed als u zich op voorhand bewust bent van een aantal kwesties die bij de afwikkeling van de nalatenschap een rol kunnen spelen. Deze hebben we voor u in een stappenplan verwerkt.

©RWV Advocaten - september 2021

Disclaimer

Het stappenplan is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Aan de inhoud hiervan kunnen geen rechten worden ontleend.

Stap 1: Is er een testament?

De eerste vraag die u zich dient te stellen wanneer u te maken krijgt met een (st)erfgeval is of er een testament is opgesteld door de overledene. Een testament is een uiterste wilsbeschikking waarbij de overledene een beschikking geeft die pas gaat werken na zijn overlijden.

In een testament heeft de overledenen aan kunnen geven:

- Wat er met zijn vermogen gebeurt na zijn overlijden
- Wie de erfgenamen zijn
- Wie tot executeur is benoemd
- Hoe de boedelverdeling is vastgesteld
- Of er legaten zijn
- Of er bepaalde familieleden onterfd zijn

Via het Centraal Testamenten Register kunt u nagaan of de overledene een testament heeft opgesteld en welke notaris dit onder zijn of haar beheer heeft. Als er geen testament is opgesteld, dan regelt de wet wie er erft en hoeveel zij erven.

Stap 2: Wat is uw juridische positie?

Testamenteir erfrecht

Het testamentair erfrecht is gebaseerd op de uiterste wil van de overledene. In een testament heeft de overledene zijn erfgenamen benoemd. Dit kunnen ook niet-familieleden of instanties, zoals goede doelen, zijn. Het is ook mogelijk dat familieleden bij testament zijn onterfd. Wanneer de overledene zijn kinderen onterft, behouden zij het recht een beroep te doen als legitimaris op hun legitieme portie.

Legitieme portie

Een ouder kan zijn kind onterven. Een kind kan echter als afstammeling en tevens erfgenaam een beroep doen op zijn legitieme portie. Een legitieme portie is een geldvordering op de nalatenschap. De geldvordering bedraagt globaal gezegd de helft van hetgeen de legitimaris als erfgenaam krachtens het versterfrecht zou verkrijgen. U moet binnen vijf jaar na het overlijden van de ouder kenbaar aanspraak maken op de legitieme portie. Deze termijn van 5 jaar is een vervaltermijn, dat betekent dat verlenging daarvan niet mogelijk is. Na vijf jaar kunt u geen aanspraak meer maken op de legitieme portie.

Versterferrecht (verevening volgens de wet)

Wanneer de overledene in zijn testament niet uitdrukkelijk heeft bepaald wie de erfgenamen zijn, dan geldt het versterferrecht. Uit de wet volgt dan wie de erfgenamen zijn. Het uitgangspunt is de bloedlijn én de familierechtelijke betrekking. Uit de wet volgt dat er een viertal groepen zijn die achtereenvolgens erven. Dat betekent dat eerst gekeken wordt naar erfgenamen in de eerste groep alvorens aan erfgenamen in de tweede groep en zo verder wordt toegekomen.

Stap 3: Erfenis (beneficiair) aanvaarden of verwerpen

Bent u erfgenaam in een erfenis, dan is het verstandig om goed na te denken of u de erfenis wilt aanvaarden of verwerpen. U kunt deze keuze pas maken op het moment dat een erfenis openvalt. Dit gebeurt pas als er bewijs van overlijden is in de vorm van een overlijdensakte of gerechtelijke akte. Als erfgenaam heeft u vervolgens drie keuzes:

1. zuiver aanvaarden van de nalatenschap
2. beneficiair aanvaarden van de nalatenschap
3. verwerpen van de nalatenschap

Erfenis zuiver aanvaarden

Op het moment dat u de erfenis zuiver aanvaardt, betekent dit dat u de nalatenschap zonder enig voorbehoud aanvaardt. U aanvaardt hiermee de baten én de schulden. Dit kan verstrekende gevolgen hebben. Door zuivere aanvaarding van een nalatenschap kan u als erfgenaam namelijk ook door schuldeisers worden aangesproken om schulden met uw eigen privévermogen te voldoen als de baten van de erfenis niet groot genoeg zijn.

Het is in principe alleen verstandig de nalatenschap zuiver te aanvaarden als u er zeker van bent dat er geen schulden zijn of dat er genoeg positief saldo is om de schulden te voldoen, zodat u niet met uw privévermogen aansprakelijk kunt worden gehouden voor het betalen van de schulden.

Erfenis beneficiair aanvaarden

De erfenis beneficiair aanvaarden betekent 'aanvaarden onder het voorrecht van een

boedelbeschrijving'. Dit houdt in dat u wel erfgenaam bent, maar niet met uw privévermogen aansprakelijk bent voor de eventuele schulden van de nalatenschap. De baten in de nalatenschap worden gebruikt om de schulden te voldoen, maar als dit niet genoeg blijkt te zijn, kunt u niet privé aansprakelijk worden gehouden om de schulden te voldoen.

Als u kiest om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden, dan brengt dit bepaalde verplichtingen met zich mee. Zo moet de nalatenschap volgens bepaalde wettelijke regels worden afgewikkeld. Er moet een verklaring bij de rechtbank worden afgelegd en er moet een boedelbeschrijving worden gemaakt.

Vereffening

Wanneer de nalatenschap door één of meer erfgenamen beneficiair wordt aanvaard, dan is de hoofdregel dat de nalatenschap vereffend moet worden. Vereffening is een wijze van afwikkelen waarbij schuldeisers op een geordende wijze worden opgeroepen en betaald. Wanneer alle schuldeisers zijn voldaan, dan mogen de erfgenamen die de nalatenschap beneficiair hebben aanvaard, het restant onderling verdelen. In het kader van het vereffenen van een nalatenschap is het belangrijk dat er een boedelbeschrijving wordt opgemaakt, ofwel de omvang van de nalatenschap dient in kaart te worden gebracht. In de boedelbeschrijving worden alle goederen en alle (te verwachten) schulden specifiek opgenomen.

Erfenis verwerpen

Als u helemaal niets met een nalatenschap te maken wilt hebben, kunt u de erfenis verwerpen. De verwerping werkt terug tot het moment van overlijden zodat de erfgenaam na verwerping nooit erfgenaam is geweest. U heeft op deze manier geen recht op goederen uit de nalatenschap en u bent niet aansprakelijk voor de schulden ervan.

Nadat u verwerpt, wordt uw plaats als erfgenaam ingenomen door een familielid. Dit is niet zomaar een willekeurig familielid, maar de eerstvolgende die volgens de regels van plaatsvervulling de eerstvolgende erfgenaam moet worden. Wanneer u bijvoorbeeld verwerpt, komt uw kind voor u in de plaats. Als u ervoor kiest de nalatenschap te verwerpen en u heeft minderjarige kinderen, dan zult u ook voor uw minderjarige kinderen moeten verwerpen. Hier heeft u een machtiging van de kantonrechter voor nodig. Verwerpt u de nalatenschap, maar verwerpt u niet binnen drie maanden tevens namens uw minderjarige kinderen, dan worden zij geacht de nalatenschap beneficiair te hebben aanvaard.

Hoe maakt u een keuze voor het aanvaarden of het verwerpen van een erfenis?

U bent verplicht een keuze te maken. Aan het maken van deze keuze is in eerste instantie geen termijn verbonden. Duurt het echter lang voordat u een keuze maakt, dan kunnen de overige erfgenamen de rechter verzoeken een termijn vast te stellen waarbinnen u uw keuze dient te maken.

Uw keus voor zuiver aanvaarden, beneficiair aanvaarden of voor verwerping kunt u op drie manieren maken:

1. door het afleggen van een verklaring bij de griffie van de rechtbank;
2. door feitelijk handelen. Ook al heeft u zélf nog geen duidelijke keus gemaakt, uit uw gedrag kan iets anders blijken. Neemt u bijvoorbeeld goederen uit de nalatenschap mee? De kans is dan groot dat ervan wordt uitgegaan dat u de nalatenschap zuiver heeft aanvaard, met alle gevolgen van dien;
3. door niets te doen. Nietsdoen kan alleen leiden tot zuivere aanvaarding of beneficiaire aanvaarding, maar nooit tot verwerping.

Het leidt tot een zuivere aanvaarding, wanneer de rechter u een termijn heeft gegeven waarbinnen u een keus behoorde te maken en u niets doet.

Nietsdoen leidt tot beneficiaire aanvaarding, wanneer één of meerdere andere erfgenamen de nalatenschap beneficiair hebben aanvaard en u niet binnen drie maanden nadat u dat verneemt de nalatenschap verwerpt of zuiver aanvaardt door middel van het afleggen van een verklaring bij de griffie van de rechtbank.

Let op! Een eenmaal gemaakte keus kunt u in principe niet meer terugdraaien.

Stap 4: Is er sprake van een wettelijke verdeling?

Als u als erfgenaam ten opzichte van de nalatenschap een keuze heeft gemaakt, dient u te bekijken of er sprake is van een wettelijke verdeling van de nalatenschap. De wettelijke verdeling is bedoeld om de langstlevende echtgenoot een betere positie te geven tegenover de kinderen. De wettelijke verdeling kan echter bij testament worden uitgesloten.

Bij een wettelijke verdeling zijn de echtgenoot van de overledene en de kinderen voor gelijke delen erfgenaam. Maar de hele erfenis (bezittingen en schulden) gaat direct naar de echtgenoot van de overledene. De kinderen hebben wel recht op een deel van de erfenis - hun wettelijk erfdeel - maar zij krijgen dit nog niet. Hun erfdeel wordt omgerekend naar een niet-opeisbare vordering in geld. Zij krijgen dit pas als de langstlevende ouder overlijdt.

Opeisbaarheid geldvordering kinderen

De geldvordering van de kinderen komt overeen met de waarde van hun erfdeel en is opeisbaar in drie gevallen.

1. De vordering van de kinderen is opeisbaar wanneer de langstlevende echtgenoot overlijdt;
2. De vordering van de kinderen is opeisbaar wanneer de langstlevende echtgenoot in financiële problemen komt doordat ze failliet gaat of de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen (WSNP) op haar van toepassing wordt, of;
3. Als de wettelijke verdeling in het testament wordt opgenomen, dan is de geldvordering voor de kinderen opeisbaar in de gevallen die in het testament worden genoemd.

Stiefoudergevaar

Wanneer de langstlevende echtgenoot hertrouwt, ontstaat er een mogelijk gevaar voor de kinderen. Als de langstlevende echtgenoot in gemeenschap van goederen hertrouwt, vallen alle goederen van deze echtgenoot in de 'nieuwe' huwelijksgemeenschap. Hiertoe behoren ook de goederen van de nalatenschap van haar overleden echtgenoot. Hierdoor kunnen de kinderen geen aanspraak meer maken op hun erfdeel uit de nalatenschap van hun vader. De wetgever heeft het 'stiefoudergevaar' gesignaleerd en heeft de kinderen daarom een aantal wilsrechten gegeven. Dit zijn bevoegdheden die zij kunnen invoeren wanneer het 'stiefoudergevaar' dreigt.

Wilsrechten

De wilsrechten komen er kortgezegd op neer dat de kinderen aan de langstlevende echtgenoot kunnen vragen goederen aan hen over te dragen ter waarde van hun niet opeisbare geldvordering. Wanneer het bijvoorbeeld een goed is waar emotionele waarde in zit, bijvoorbeeld een schilderij dat aan de muur hangt van de langstlevende echtgenoot. In dat geval kunnen de kinderen vragen het schilderij over te dragen onder voorbehoud van vruchtgebruik. Dit betekent dat de langstlevende echtgenoot het schilderij niet van de muur hoeft te halen omdat zij gaat hertrouwen. Wanneer de langstlevende echtgenoot overlijdt, verkrijgen de kinderen het volledige eigendom van het schilderij. Hierop kan de stiefouder geen aanspraak maken.

Stap 5: Is er een executeur aangesteld?

In het testament kan de overledene een executeur hebben benoemd die de nalatenschap afwikkelt. De executeur kan één van de erfgenamen zijn, maar kan ook buitenstaander zijn, zoals een notaris. De executeur is een beheerder van de nalatenschap en vertegenwoordiger van de erfgenamen en dient het testament van de overledene ten uitvoer te brengen. Maar wat zijn nu precies de taken en bevoegdheden van de executeur?

Executeur bij testament

Bij testament kan de overledene één of meerdere executeurs benoemen. Als er geen testament is, is er ook geen executeur, tenzij er bij codicil van vóór 2003 een executeur is benoemd. Volgens overgangsrecht kan deze executeur bij overlijden na 2003 gewoon aan het werk gaan volgens de regels van de executeur naar nieuw recht. De wet kent de executeur een vast takenpakket toe met bijbehorende bevoegdheden. De overledene kon deze taken en bevoegdheden uitbreiden of juist beperken. Het onderscheid tussen de verschillende executeurs wordt aangeduid met sterren:

Uitvaart executeur (Één ster executeur)

De uitvaart executeur mag alleen de uitvaart van de overledene regelen. Dit is de enige taak die deze executeur heeft.

Beheersexecuteur (Twee sterren executeur)

De beheersexecuteur is bevoegd en verplicht om goederen van de nalatenschap te beheren, de vorderingen te innen en de schulden van de nalatenschap, waaronder bijvoorbeeld legaten, te

voldoen. De beheersexecuteur maakt als het ware de nalatenschap klaar voor verdeling. In testamenten gemaakt voor 2003 is de executeur-testamentair altijd een beheersexecuteur.

Let op: de beheersexecuteur mag enkel en alleen de nalatenschap beheren, hij of zij mag de nalatenschap niet verdelen onder de erfgenamen.

Executeur- afwikkelingsbewindvoerder (Drie sterren executeur)

De executeur-afwikkelingsbewindvoerder heeft de meest vergaande bevoegdheden. Een afwikkelingsbewindvoerder mag zonder medewerking of toestemming van de erfgenamen goederen uit de nalatenschap verkopen en de opbrengst ervan verdelen tussen de erfgenamen. In sommige gevallen krijgt een afwikkelingsbewindvoerder zoveel bevoegdheden dat hij de nalatenschap volledig zelfstandig en naar eigen inzicht kan verdelen. Welke bevoegdheden de executeur/afwikkelingsbewindvoerder precies heeft, staat in het testament.

Wanneer begin de taak van de executeur?

Pas na het overlijden kan de bij testament benoemde executeur de taak aanvaarden. Dat kan door een mondelinge verklaring, een schriftelijke verklaring of de aanvaarding kan blijken uit verrichte handelingen.

Wat zijn de taken en bevoegdheden van de executeur?

De taken van de executeur testamentair zijn als volgt op te splitsen:

- De executeur is privaat bevoegd de goederen van de nalatenschap te beheren. Dat wil zeggen met uitsluiting van de erfgenamen. Hij vertegenwoordigt de erfgenamen in en buiten rechte. De executeur is bevoegd de door hem beheerde goederen te gelde te maken (verkopen), voor zover dit nodig is voor de tot zijn taak behorende voldoening van de schulden van de nalatenschap en de nakoming van de hem opgelegde lasten.
- De executeur voldoet de schulden van de nalatenschap die tijdens zijn beheer uit die goederen ontstaan. En executeur kan te maken krijgen met schuldeisers en legatarissen van de nalatenschap die om uitbetaling van hun geldvordering verzoeken;
- De executeur voert de testamentaire lasten uit;
- De executeur maakt een boedelbeschrijving op. Onder boedelbeschrijving wordt verstaan een schriftelijke specificatie van alle baten en schulden die de overledene op de dag van zijn overlijden bezat, waarbij de betreffende goederen per de overlijdensdatum worden gewaardeerd;
- De executeur verschaft aan een erfgenaam alle door deze gewenste inlichtingen.

De taak van de executeur eindigt als hij zijn werkzaamheden heeft voltooid.

Verplichting tot rekening en verantwoording

Wanneer de bevoegdheid van een executeur tot beheer van de nalatenschap eindigt, is hij of zij verplicht rekening en verantwoording af te leggen aan degene die na hem tot beheer bevoegd is (de erfgenamen). De verplichting tot rekening en verantwoording kan de overledene in zijn testament niet uitsluiten.

Wanneer kan de executeur worden ontslagen?

Een executeur kan worden ontslagen op eigen verzoek of door een belanghebbende via een verzoekschriftprocedure bij de rechtbank. Als de executeur een verzoek doet tot zijn eigen ontslag, hoeven daar geen gewichtige redenen aan ten grondslag te liggen. Wanneer de executeur zelf om zijn ontslag verzoekt dan zal dit verzoek meestal door de rechter worden toegewezen.

Een verzoek tot ontslag van de executeur door een belanghebbende wordt niet zomaar door de rechter toegewezen. De rechter kan alleen een executeur ontslaan wanneer daartoe 'gewichtige redenen' zijn. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan misbruik van bevoegdheid door de executeur, verwaarlozing van zijn plichten of omstandigheden die moeten leiden tot het oordeel dat de executeur niet is opgewassen tegen zijn taak. De gewichtige redenen moeten aangetoond worden door de verzoeker.

Wie kan de executeur ontslaan?

Verschillende personen kunnen naar de kantonrechter stappen en vragen om ontslag en vervanging van de executeur. De kantonrechter is alleen bevoegd op verzoek van een belanghebbende een executeur te ontslaan en een vervangende executeur te benoemen. Als belanghebbende worden in ieder geval de erfgenamen genoemd. Daarnaast kunnen schuldeisers, last bevoordeelden of andere personen die rechtstreeks belang hebben bij de vervulling van de taak van de executeur een verzoek indienen.

Verschil executeur en vereffenaar

Er is een groot verschil tussen een executeur en een vereffenaar. Een vereffenaar wordt door de rechtbank benoemd. De vereffenaar dient volgens een bepaalde procedure en strenge eisen de nalatenschap af te wikkelen.

Onze specialisten

Onze [erfrecht advocaten](#) informeren u over uw rechten en plichten als erfgenaam, executeur of legitimaris. Neem gerust contact op met ons. Wij adviseren u graag.

Birgitte Neuteboom

Advocaat

b.neuteboom@rwv.nl

+31 (0)71-750 22 52

+31 (0)6-83 92 47 26

Ciska Elsinga

Familierechtadvocaat, mediator en
overlegscheidingsdeskundige

c.elsinga@rwv.nl

+31 (0)71-750 22 05

+31 (0)6-12 07 67 90

Advocaten in alle kleuren

RWV Advocaten

Met ongeveer dertig advocaten zijn wij al meer dan 125 jaar een betrouwbare partner voor onze cliënten. Wij zijn *klein* als in een overzichtelijk team van advocaten met korte lijnen en persoonlijke betrokkenheid en *groot* in onze specialistische kennis op vrijwel alle rechtsgebieden.

Onze aanpak is pragmatisch, creatief en oplossingsgericht. Of we nu bemiddelen bij conflicten, contracten opstellen, adviezen uitbrengen of procederen: altijd staan uw belangen en wensen centraal.

Mediation

Wij hebben een aantal ervaren mediators in huis, die opgeleid zijn om te bemiddelen bij geschillen op uiteenlopende gebieden. We zetten [mediation](#) - indien mogelijk en gewenst - graag voor u in, omdat het u tijd, geld en evenzoveel energie kan besparen.

RWVWijzer: al onze kennis, gebundeld, voor u!

Bent u op zoek naar nieuwsartikelen, video's, webinars, evenementen of modellen over een bepaald onderwerp? U vindt het op onze website, in ons kenniscentrum. Wij kunnen u ook iedere maand onze digitale nieuwsbrief toesturen. Of volg ons op [Twitter](#), [LinkedIn](#) of [Facebook](#).

Masterclasses en (live) webinars

Kom eens naar een van onze [masterclasses](#). Terwijl u geniet van de lunch, licht een van onze specialisten de juridische kant van een juridisch onderwerp toe. Dit doen we in een kleine setting en op informele wijze met veel ruimte voor interactie en discussie. Of bekijk eens een van onze [\(live\) webinars](#).

Eurojuris

Wij zijn lid van Eurojuris, het grootste Europese netwerk van advocatenkantoren, met deelnemende kantoren in meer dan 40 landen en een groeiend aantal aangesloten kantoren buiten Europa. Het netwerk biedt ons een directe toegang tot buitenlandse kantoren met hun local knowledge, noodzakelijk voor het adequaat behartigen van uw belangen in het buitenland.

www.eurojuris.nl

Contact

Haagweg 149
2321 AA Leiden
T: +31 (0)71-7502200
E: info@rwv.nl
W: www.rwv.nl

